

B/ Druhým je skutečnost, že v rámci stále intenzivnějšího procesu komodifikace jsou jedinci vnímáni současně jako KONZUMENTI i jako aktéři, TVŮRCI konzumovaných obsahů. Tato situace vede k tomu, že např. volnočasové aktivity jsou zábavním průmyslem stále častěji konstruovány jako příběhy, v rámci kterých jsou jedinci stále více vtahováni do procesu jejich konstrukce (např. počítačové hry, které vytvářejí samotní hráči).

PROMĚNA ZKUŠENOSTI POZDNĚMODERNÍHO PUBLIKA - Abercrombie, Longhurst (1998)

- A/ jednoduché publikum
- B/ masové publikum
- C/ rozptýlené publikum

Ad A/ JEDNODUCHÉ PUBLIKUM

Publika v cirku, divadle, na veřejné exekuci. PODSTATOU JE AKTUÁLNÍ PŘÍTOMNOST PERFORMERA A PUBLIK - „TADY A TEĎ“. Vysoká míra bezprostřední zkušenosti daná přímou komunikací mezi vysílajícím a přijímajícím a prostorově lokalizovaným kontextem komunikace, která se odehrává převážně na veřejnosti. Mezi producenty sdělení a jejich konzumenty je velká distance, publikum přesto přijímá sdělení s vysokou mírou pozornosti, a to i proto, že jednotlivé performance mají jistou ceremoniální kvalitu a nejsou součástí každodennosti.

Ad B/ MASOVÉ PUBLIKUM

Publika novinová, rozhlasová, filmová, televizní - od konce 19. st. do poloviny 20. st. Pro zkušenost masového publika je určující, že komunikace s vysílajícím je mediovaná, standardizovaná, fragmentovaná a komodifikovaná. Částečně klesá její ceremoniální charakter, ale současně se posiluje privátní povaha zkušenosti tohoto publika. Vzdálenost mezi producenty a konzumenty je extrémně vysoká, pozornost ve srovnání s jednoduchým publikem klesá - je proměnlivá.

Ad C/ ROZPTÝLENÉ PUBLIKUM

V postmoderní společnosti je každý členem nějakého publika. Téměř každý je permanentně napojen na nějaké elektronické médium, a to jak v profesionálním, tak privátním životě. Nejde o výjimečnou, ale každodenní situaci. Ta je propojená, fragmentovaná a univerzální, mobilní forma komunikace s malou distancí mezi producenty a konzumenty (KDE TAKOVÉ PUBLIKUM ZKOUMAT?).

Rozptýlená publika mají lokální i globální podobu a jejich prožitky jsou jak veřejné, tak i privátní. Chování rozptýleného publika vykazuje nízkou míru ceremoniálnosti i pozornosti, převažuje zde spíše lhostejnost.

TYOLOGIE PUBLIKA PODLE JEHO MEDIÁLNÍ ZKUŠENOSTI - Abercrombie, Longhurst (1998, upraveno)

- A/ individualizace
- B/ konzumenti i performeři
- C/ performativní společnost a rozptýlená publika
- D/ pozdněmoderní performance

Ad A/ INDIVIDUALIZACE

Proces individualizace podle Becka znamená, že se standardní biografie stává vybranou biografií (Beck,

1997). Digitalizace dává tomuto trendu zelenou. Rozšířená možnost volby umožňuje učinit mediální konzumaci otázkou volby, ne „náhody“ osudu. Rozptýlená publika na rozdíl od jednoduchého a masového publika stále méně sdílejí své mediální zkušenosti „lady a ted“. Zatímco ještě „stará nová média“ film, rozhlas či televizor jsou koncipovány ke kolektivní konzumaci, počítač svou technologickou koncepcí „vyhání“ od obrazovky druhého a dalšího uživatele k jiným obrazovkám. Jednodětné rodiny v tzv. vyspělém světě často uzavírají svého potomka do dětského pokoje, kde si může dle libosti privátně komunikovat za pomoci TV a počítače atd.

Ad B/ KONZUMENTI I PERFORMEŘI

Zkušenost rozptýleného publika není masovou zkušeností, ale odráží individuální/individualizovanou povahu pozdněmoderních životů. Téma moci a ideologie se tak jeví jako méně důležité, jelikož míra centralizace mediálních výstupů a především jejich recepce je stále slabší. Média jako instituce stále méně vstupují mezi zkušenost členy publika: příkop byl zbourán. Místo něj je kontinuum, které umožňuje vnímat mediální performanci jako vlastní. Nejde totiž o výjimečný jev, ale o každodenní situaci.

Ad C/ PERFORMATIVNÍ SPOLEČNOST A ROZPTÝLENÁ PUBLIKA

Na konstrukci rozptýleného publika se podílí povaha tzv. performativní společnosti (Kershaw). Performance je druh aktivity, ve které se participující jedinci prezentují za pozornosti druhých. Jde o veřejnou aktivitu, která má povahu dvojí hry, zdvojeného chování. Toto zdvojení jí poskytuje jisté napjetí v očích publika.

Ad D/ POZDNĚMODERNÍ PERFORMANCE

Lidé se chovají současně jako členové publika i jako performeři. Klíčová odlišnost rozptýleného od jednoduchého a masového publika je dána tím, že distance mezi publikem a performery byla eliminována: jsou současně pozorovateli i pozorovanými. Performance je zde klíčová, ale není v případě rozptýleného publika nezbytně napojena na událost, musí ovšem vtéci do každodenního chování. Být členem rozptýleného publika znamená být nevyhnutelně v pozici příjemce. Členové publika dnes užívají své prezentační-mediální dovednosti s cílem, aby se stali kulturními producenty - ale ne nezbytně s cílem změnit svět.

V performativní společnosti jsou lidské aktivity komplexně strukturovány prostřednictvím nárůstu performativních způsobů, a to de facto v každé sféře lidské společnosti. Například vizitka na úřednické uniformě propůjčuje identitu, která má málo co do činění s individuálním charakterem jejího vlastníka. Jde o znak kvazi-personalizované a dramatizované koncepce služby.

Existence rozptýleného publika s sebou nese cosi jako virtuální neviditelnost performance - další význam rozptýleného publika. Performance není jen samostatnou událostí. Každodenní život je konstantní performancí, ve které „hrajeme“ i „sledujeme“.

ROZPTÝLENÉ PUBLIKUM: SPEKTÁKLIZACE A NARCIZACE KULTURY

Rozptýlené publikum se rodí jako produkt souběhu dvou procesů, které mají kořeny v modernitě, ale jejichž

prolnutí vytváří novou pozdněmoderní kvalitu. Jde o mechanismy:

- A/ konstrukce světa jako spektaklu, velké podívané, atrakce
- B/ konstrukci narcistických individuí.

Ad A/ SPEKTÁKLIZACE

Spektáklizace společnosti se projevuje tím, že vše je stále konstruováno jako něco, co by mělo být pozorováno, obhlíženo, sledováno - jako podívané. V tomto smyslu jsou objekty, události a lidé, kteří vytvářejí tento svět, konstruováni pro tuto podívanou.

MODERNÍ TURISMUS:

- 1/ formování turistických míst jako podívané
- 2/ percepce těchto míst turisty jako podívané
- 3/ reprezentace turistických podívaných nejen prostředky fotografie, ale též suvenýry, cestovními brožurami apod.

Hranice mezi spektáklem a každodenním životem je v moderní společnosti velmi neostrá, prostupná. Současný život je obecně podívanou. Z landscape se stává mediascape, z krajiny je mediální krajina. V současné společnosti je svět chápán stále více jako objekt podívané. Je stále méně tabuizovaných událostí a objektů. Klíčovou roli při formování spektakulární společnosti sehraává komodifikace.

KOMODIFIKACE

Jacques Deboard: současná společnost činí ze světa spektakl, protože je organizovaná kapitalisticky. Kapitalismus komodifikoval všechno, a tak kolonizoval každodenní život. Transformace světa do paprsku obrazů je intimně spojena s rozvojem zbožní formy. Spektákl je kapitál akumulovaný do té míry, že se stává obrazem. Jako zbožní forma se ovšem stává rozšířenější, stává se rozptýleným, fragmentovaným, a současně naplňuje každodenní život.

AD B/ KULTURNÍ NARCIZACE POZDNĚMODERNÍCH SPOLEČNOSTÍ

Pojem narcistická společnost označuje situaci, kdy se lidé chovají, jako by byli pozorováni, jako by byli v centru pozornosti reálného nebo imaginárního publika. Narcistická společnost se nerodí z jedné příčiny, ale je formována

- 1/ postupující byrokraticí,
- 2/ bujením obrazů,
- 3/ terapeutické ideologie,
- 4/ racionalizace vnitřního života,
- 5/ kultu spotřeby
- 6/ proměnami rodinného života,
- 7/ transformací vzorců socializace.

Klíčovým problémem narcistní osobnosti je oddělení hranic Já od druhých. Narcistické Já je konstruováno pouze na základě reflexe získané druhými. Přes nezříd-ké iluze omnipotence závisí Narcis na druhých, na jejich hodnocení, potvrzení jeho sebepojetí. Nemůže žít bez obdivu publika. Jeho zřetelná svoboda od rodiny a institucionálních omezení mu nedává svobodu stát sám, naopak vyvolává v něm pocit nebezpečí, které překonává pouze nahlížením svého grandiosního Já, odrážejícího se v pozornosti druhých, a nebo přičleňováním se k celebritám, a moci.

Pro narcistní osobnost je svět zrcadlem. Nejsou zde hranice mezi Já a světem lidí a věcí. To, co stojí mimo Já, je toliko reflexí, odrazem Já jako v zrcadle (jako v Narcisově vodní hladině). Frommova formule popisující posun moderních společností od „být“ k „mít“ se dnes transformuje na posun od „mít“ k „být viděn“.

Cílem člena rozptýleného publika je vidět a být viděn (narcismus).

U masového publika platí spíše vidět a nebýt viděn (voyerismus).

ESTETIZACE

Moderní společnosti jsou ovládnuty stylem. Jde o stylovou koherenci jedněch věcí s jinými. Tento estetický tlak je všudypřítomný. Sensibilitu, která se dotýká nespočtu oblastí každodenního života.

Estetizace každodenního života směřuje k jeho designování. Stále více se nakupují stylové aspekty výrobků, jejich design, a ne jen samotná funkční hodnota. Zakomponované designové inovace jsou de facto znaky příštího zastarávání.

Současně se moderní společnost posouvá od produkce zboží k produkci služeb či k produkci událostí. Ty mají nejvyšší designový obsah.

Tím, jak se každodenní život stává stále více estetizovaným, stává se naopak umění každodennějším. Každodennost a umění se přibližují.

Nejdůležitějším faktorem estetizace každodenního života je bujení obrazů. Toto znakové či obrazové bujení nabývá různých podob: organizace si přivlastňují různé ikony, prostřednictvím kterých jsou okamžitě identifikovatelné. Obrazy se stávají důležitějšími než text v reklamě. Ve filmové produkci je vlastní narace stále méně důležitá než vizuální podívané. Pojem obrazu byl rozšířen za hranice těchto vizuálních příkladů.

Význam image politika či firemní značky.

SHRNUTÍ

Estetizace každodenního života posiluje rozšíření spektaklizační či pojetí světa jako podívané. Estetizovaný svět zaplavený obrazy se stal kulturním objektem. Lidé, objekty a události účinkují před rozptýleným publikem, a to prostřednictvím jejich začlenění do bohatého symbolického světa spektaklu.

NARCISMUS A PERFORMANCE JSOU NEODDĚLITELNĚ PROPOJENY

Spektákl a narcismus jsou dvě strany jedné mince. Obě jsou de facto důsledkem difuze performance z jejího původně omezeného umístění. Stále více událostí v každodenním životě jsou performance, pro které je zde publikum. Současně stále více lidí vidí sebe sama jako performery sledované druhými. Narcismus je nakládáním s Já ve formě spektaklu.

Rozptýlené publikum je konstruováno prostřednictvím vztahu spektaklu a narcismu.

Současně, jak je svět plný performativních entit, je osobnostní struktura současných společností narcistická. Individua se vnímají jako performeři, kteří vystupují před imaginárním publikem. Spektákl a narcismus se tak vzájemně posilují. Současně vyžadují a produkují performance.

Spektákl a narcismus vytvářejí kruh.

POST-KRITICKÉ PARADIGMA VÝZKUMU MEDIÁLNÍCH PUBLIK

Postkritické paradigma vychází z toho, že publikum není oslovováno ve smyslu manipulace, respektive nemá potřebu reagovat na sdělení odmítavě. Tento nový pohled je reakcí na změny v povaze publika, respektive v proměně zkušenosti člena publika.

Rozptýlené publikum se ocitá v nové vlastnosti, na kterou zcela nestačí výkladové nástroje kritického paradigmatu. Jde především o následující rysy pozdněmoderní situace:

- A/ média a jejich obsahy jsou postupně vyvazovány ze sociálních systémů, aby mohly přijmout formu indiferentní, rekombinovatelné informační vázanosti - informace.
- B/ Taková mediální informace je stlačená v čase i prostoru. Nenárokuje si univerzální platnost, ale je obsažena v bezprostřednosti speciálního a individuálního.
- C/ Na rozdíl od tradiční mediální narace zhušťuje informace minulé, přítomné i budoucí do přítomné bezčasovosti.
- D/ Nepotřebuje legitimační argumenty, ale pracuje s bezprostředním „komunikačním násilím“.
- E/ Informace tak činí z metanarací (ideologií) pouhé body, signály, pouhé události omezené časem a prostorem, tady a teď.
- F/ vzniká tak imanentní sféra zasíťovaných mediálních aktérů, kteří jsou sociálně vyvázaní a ideologicky indiferentní.

IDEOLOGIE KRITIK VS. KRITIKA INFORMACE

Od počátku osmdesátých let minulého století se stále jasněji ukazuje, že kritická teorie médií podcenila moc a význam materiálně/technologických sil a přeceňovala moc ideologickou. Klíčové námitky vůči tomuto pojetí můžeme shrnout v následujících bodech:

- A/ je velmi obtížné přesně vymezit obsah dominantní ideologie;
- B/ zisk, který mají příslušníci dominantní třídy z vládnoucí ideologie, není často výsledkem jejich intencionálních aktivit;
- C/ je těžké identifikovat míru ideologického začlenění nedominantních společenských vrstev do dominantní ideologie;
- D/ řada studií ukazuje, že empirická evidence ideologické efektivity médií je velmi slabá.

POSTKRITICKÁ PERSPEKTIVA

Vychází z toho, že pozdní modernita postupně rozpouští zdánlivě neoddělitelnou dichotomii směnné/užit-

né hodnoty a dosazuje na její místo hru jako novou, dosud nepřiznanou „ideologii“.

Hrové vytváření a zpracování informací vytváří poněkud jinou perspektivu, která již tolik neakcentuje intencionálně manipulativní strategii médií, ale připouští, že mediální diskurs je do té míry proměnlivý a neuchopitelný, že jakákoli snaha spoutat jej do podoby ideologicky manipulativního programu je předem odsouzena k nezdaru.

IDEOLOGICKÁ VS. INFORMAČNÍ MOC

Postupující fragmentace mediální komunikace a rychlá domestikace nových interaktivních informačních technologií vede k tomu, že symbolická moc přestává být primárně ideologickou a stává se mocí informační.

Ideologické legitimizační funkce kulturních průmyslů, respektive mechanismů komodifikace a reifikace kulturní produkce i sociálních vztahů ale zcela nemizí. V tomto smyslu zůstávají stále inspirativní některá zjištění frankfurtské kritické teorie, respektive politické ekonomie médií, která ukazuje, jak těsné a neoddělitelné je propojení informační moci s mocí ekonomickou.

Nové ICT nejsou zcela „ideologicky neškodné“. Povahy jejich působení je ale dána primárně jiným principem konstrukce informace. Ten spočívá v tom, že v pozdní modernitě již nezakoušíme různé kulturní formy jako transcendentální reprezentace, ale jako imanentní objekty, jako technologie.

Mediální obsahy tak rozptýlená publika nečtou z pohledu pevně konstituovaných ideologických pozic, systémů či doktrín. Jejich reflexe je parciální, ne-ideologická, a poskytuje aktérům pouze individuální, hrovou satisfakci či potěšení.

„Komunikační taktiky“ tzv. hackerů, respektive tzv. kyber-terorismus, který je ve většině případů velmi vzdálen od cíleného naplňování programových tezí pevně definovaného ideologického systému.

Mediální (rozptýlená) publika se stále více stávají součástí procesu „konstrukce informace“ a mají možnosti i schopnosti formovat vlastní prožitek, a to v míře doposud nevídané. Individualizovaně tak konstruuje (i destruuje) virtuální světy, které odpovídají jejich potřebám a vkusu, aniž by přitom sledovala nějaký ideologický cíl. Virilioví Internauti ztraceni v mediální síti zažívají svou uživatelskou slast jako hravé, kreativní zpracování vlastního virtuálního/sociálního prostředí.

DO JAKÉ MÍRY POVEDE TATO STRATEGIE K MEDIÁLNĚ TECHNOLOGICKÉMU ISOLACIONISMU, JE OTÁZKOU PRO DALŠÍ VÝZKUM.

ROZHLASOVÁ TEORIE A PRAXE

Ondřej Vaculík

Prix Bohemia Radio 2007

Bývá pro mnohé rozhlasáky také pracovním setkáním hned v několika ohledech: Při diskusích poroty s autory, na společenských večerech i při stálém polkávání se na poděbradské kolonádě, popřípadě na doprovodných kulturních akcích. Nikdo nespěchá na žádnou frekvenci ani na poradu. V tomto ohledu se v porovnání s minulými ročníky - jak se mnozí účastníci shodli - zlepšila práce poroty právě ve vztahu k tvůrcům: ubylo obecných odsudků typu „úroveň přihlášených pořadů je tak nízká, že ani se není o čem bavit“. Naopak ve většině případů porotci nejen projevíli znalost všech přihlášených pořadů, ale často se porotci i u jednotlivých pořadů snažili naznačit, v čem jsou přednosti, v čem uslyšeli nedostatky. Škoda, že jejich konkrétní znalost byla „umlčena“ obavou, aby si tvůrci z jejich hodnotících soudů nedomysleli i vítěze soutěží.

Letos se soutěžilo ve třech kategoriích: I. Hudebně publicistický pořad - mezinárodní kategorie (přihlášeno 40 pořadů), II. Literatura v proměnách rozhlasových žánrů (přihlášeno 35 pořadů) a III. Lidská komedie (přihlášeno 37 pořadů). Vymezení kategorií bylo výborné, protože zvláště II. a III. kategorie přímo podmiňovaly možnost představit vývoj náročnějších rozhlasových žánrů, jejich nové možnosti, zajímavé přístupy. „Lidská komedie“ není fraška ani bavičství, ale mluví k základům naší existence, k našemu potýkání se s osudem, s překonáváním toho, co on nám vzal a nebo nedal. Mezi tragedií a komedií nejen přesné rozhraní, ale jedno podmiňuje druhé. Věčné a vděčné drama. Porotci této kategorie (Jiří Mejstřík - předseda, Marie Formáčková, Vlastimil Ježek, Petr Chlupatý a Josef Maršík) měli pochopení i pro tragické tóny, jež komedií jsou až v druhém plánu, jaksi „sub specie aeternitatis“.

Porotci II. kategorie Literatura v proměnách času (Jan Halas - předseda, Eva Hudečková, Ervín Kukuczka, Alfred Strejček a Ondřej Suchý) oceňovali tématikou originalitu nebo schopnost jiného pohledu na téma,

ale i jiný způsob zpracování, odchýlení se od tradičních forem, v nichž jsme zvyklí literaturu poslouchat, což dosvědčují i charakteristiky pořadů v článku Jana Halase. (Písemný hodnotící postřeh o pořadech I. kategorie Hudebně publicistický pořad se redakcí Světa rozhlasu bohužel nepodařilo od poroty získat.)

K zatraceně pracovnímu setkání tvůrců s posluchači docházelo na předchozích ročnících Prix Bohemia Radio při veřejném poslechu vybraných pořadů. Škoda, že nyní jsme o to (jako tvůrci) přišli, protože úzkost autora, s jakou sleduje, kdy posluchači ztrácejí pozornost a začínají se bavit a jestli je pořad ještě chytne (a kde), patří k největším zkouškám i ponaučením, jež jim neposkytne žádný recenzent. Návštěvníci sice mohli pořady poslouchat individuálně, ale kdo, co a s jakou pozorností poslouchal, nikdo neví.

Ke zdařilým doprovodným programům rozhodně patřila výstava obrazů Jiřího Peci ve foyeru Divadla Na Kovárně, ale také Rozhlasová hra na jevišti Normální okruh s Viktorem Preissem a Jiřím Lábussem, v režii Hany Kofránkové. A také vystoupení „z vlastních zdrojů rozhlasu“ Eldorado - Kolonáda s trampskou písní v podání těch, které známe ze studia (Jiří Litoš, Petr Šplíchal, Tomáš Pergl, Václav Balák, Petr Zadina a Zdeněk Sadovský).

Generální ředitel Českého rozhlasu Václav Kasík v předmluvě programu přivítal i návrat koncertů vážné hudby v podání Concertina Praga v kostele Povýšení Svatého Kříže, což jistě muselo být skvělé, ale mnohým z nás to v nepozornosti ušlo, a nebo se koncert konal jindy. Nejsem sám, kdo by ho slyšel raději než Jitku Zelenkovou, Naďu Urbánkovou, Karla Černocho a Josefa Laufera v závěrečném programu „Jsme na jedné lodi“ u příležitosti slavnostního vyhlášení výsledků, který byl až příliš živelnou připomínkou doby, na niž mnozí nezpomínáme rádi, neboť na jedné lodi jsme nebyli. Ctíme však váš většinový vkus.

Jan Halas

Krátká zpráva o stavu literatury na rozhlasových tocích

Tak jsem měl letos štěstí a nemyslím to vůbec ironicky. Odchodem do důchodu nabyla má osoba statutu nestrannosti a vedení festivalu Prix Bohemia radio 2007 mne jmenovalo předsedou odborné poroty v kategorii **Literatura v proměnách rozhlasových žánrů**. Festival skončil, ceny byly rozděleny a je tedy čas na určitou bilanci.

Do této kategorie bylo přihlášeno celkem pětadvacet pořadů. Jejich délka byla různá, z velké části však šlo o hodinová pásma typu Schůzky s literaturou. Bylo tedy co poslouchat, věnoval jsem tomu téměř celý srpen a hned z kraje musím napsat, že to byl šťastný měsíc,

jak jsem řekl úvodem. Většinou šlo o dílka nadprůměrná. Svědčí o tom i jedno číslo, které vzešlo z prvního zasedání poroty. Z pětadvaceti přihlášených pořadů jich jedenadvacet dostalo alespoň jeden hlas. To je opravdu vysoké procento. Navíc i ty „bezhlasé“ stály většinou za poslech, takže vyslovené omyly se daly spočítat na prstech jedné ruky.

Po krátkém úvodu se tedy dostávám k tomu, jak jsem jednotlivé pořady slyšel. Jde o čistě individuální hodnocení, jsem si vědom své případné omylnosti. Pořady řadím tak, jak nám byly seřazeny k poslechu a využívám poznámek, které jsem si pořizoval během po-

slouchání nebo bezprostředně po něm. Tyto poznámky tedy nejsou ovlivněny následnými diskusemi v porotě.

Ajznbónský Pánbu a oltář lásky aneb Hledání natrhnutého kanape

Pořad svým způsobem ojedinělý - rozhlasová literární reportáž. Velice originální nápad - hledání živých i „němých“ svědků Hrabalových Ostře sledovaných vlaků. Skvělá práce se zvukem, občasná ztráta rytmu. Autor pořadu Miloš Doležal si sám relací režíroval, což je, bohužel, slyšet. Víc uší víc slyší. Jistou nevyrovnaností spadl tento znamenitý nápad tak trochu pod stůl.

Boudní muzika

Pásmo z veršů Víta Slívy, doplněné rozhovorem s autorem. Právě tím rozhovorem poněkud ozvláštěný pořad z cyklu Svět poezie. Slyšitelné bohužel bylo, že redaktorka Alena Blažejovská své otázky vtáčela do původně jinak koncipovaného rozhovoru. Tento fígl se-belepší stříh nezamaskuje.

Cesta do města Lawn

Dopisy, které psal básník Emil Juliš ze svého bydliště v Mostě a Lounech, po letech komentuje jejich adresát Václav Vokolek. Zcela jednoduchá stavba, obsahově však velice hutná a podstatná. Jistě - takovýto pořad je opravdu určen jen těm zasvěcenějším posluchačům, jde však o literárněhistorický dokument velkého významu a již nyní cennou položku rozhlasového archivu od autorky pořadu Aleny Zemančíkové.

Červená, černá, zelená: esejistický triptych

Tři eseje Ondřeje Vaculíka v autorském přednesu. Obsahově výborné. Autorova vážnost k slovu a strach před jakýmkoli patosem či nabubřelostí se však poněkud nešťastně projevuje v interpretaci vlastního textu. Vaculík působí tak trochu jako „smutný muž“ a posluchače ukolébává (což jistě nechce, protože jeho texty mají apelativní charakter).

České výpečky aneb Jistota desetinásobku

Rozhlasový čas je vzácný a utrácet jej prostřednictvím takového „literatury“ je až hřích. Humoristická povídka Martina Daneše je jistě vhodným příspěvkem do časopisu Trnky Brnky, v rozhlasovém vysílání však nemá co dělat.

Desatero

Pořad rádia Proglas, Jana Beránková, Pavel Smolek. Hyperkorektní projev průvodkyně pořadem působí velmi nepříjemně. Věřícímu posluchači by nezbylo než se červenat při smíchu toho nevěřícího. Bůh přece stvořil své zákony pro člověka, z čehož plyne, že by se o nich mělo mluvit lidsky.

Děvucho, něber si chlopa, kery něrad sladke, bo taky už něskaj vi, co ho zitra bude boleč. V tomto případě nejde ani tak o literaturu, jako o živý národopis. Radost ovšem poslouchat. Dagmar Misařová, autorka a zároveň reportérka má rozhlas v krvi. Její projev je bezprostřední a přitom není vůbec podbízivý. Rozhlasovosti by se u ní mohli učit redaktoři napříč stanicemi.

Dostojevského buldok

Docela zajímavý nápad Aleny Blažejovské, těžko pochopitelná realizace. Režisérka Hana Mikolášková vedla interprety k naléhavému, až exaltovanému projevu bez logické příčiny. Nevím, snad jsem tento záměr dobře nepochopil, ale zkazilo mi to poslech.

Georges Bernanos - spisovatel či nespisovatel?

Pořad Dagmar Halasové, kterému lze jen těžko něco vytknout. Kultivovaně a zasvěceně jsou v něm komentovány u nás dosud neznámé texty francouzského spisovatele. Interpretačně i režijně bez chybičky. Navzdory tomu všemu bez vůně a bez zápachu. Dokonalá destilovaná voda, která se nedá pít.

Hlohy ze dvora v Kartouzích

Ten, kdo si představoval „Magora“ Jirouse jen jako pijana, neurvalce a exhibicionistu musí po poslechu své představy rychle korigovat. Pořad jednoznačně patří k tomu nejlepšímu, co v této kategorii na festivalu zaznělo. Přivést Jirouse k autorské recitaci, navíc ráno po obdržení Seifertovy ceny, je jistě husarský kousek. Je to dojemné a zároveň absolutně nesentimentální. Zlatá perla do rozhlasového archivu, kterou připravil Pavel Šrut.

Jarí Karafiát, spisovatel Broučků

Rozhlasové kvality Hany Soukupové jsou známé. Tímto pořadem se u posluchačů zcela bezpečně trefila do černého. Bez jakékoli podbízivosti a čistě využila nostalgii, kterou v sobě nosí snad každý při vzpomínce na vlastní dětství a zároveň nás zahrнула málo známými informacemi bez jakéhokoli náznaku edukativnosti. Mistrovské dílo.

Je to komedie? Je to tragédie?

Ukázkově natočená dialogizace povídky Thomase Bernharda, kterou připravil Marek Horoščák. Cítilvá režie Evy Řehořové a její vedení herců Erika Parduse a Miloslava Mejzlíka. Jednoduchost pouze zdánlivá.

Jean-Paul Sartre a jeho Slova

Zajímavý pohled Petra Adlera na tuto rozporuplnou osobnost francouzské literatury a politiky dvacátého století. Profesionálně dobře zvládnuté, na poslech však trochu „suché“, už tím, že celá hodinovka je rozčleněna pouze do dvou hlasů. Netvrdím, že pásma podobného typu by se měla uměle ztraktivňovat nějakými „budíkovými“ efekty. Je tu však nebezpečí, že takovou zátěž vydrží jen zcela zainteresovaný posluchač, ten náhodný dozajista přeladí.

Jezuité a školské divadlo

Přiznávám, že miluji temno, baroko a jezuitu - tento velkolepý pokus zachovat nás v Evropě. Proto mne zajímá všechno z této doby. Tento pořad Aleny Zemančíkové a Kateřiny Valentové jen znovu potvrdil, že má láska není scestná. Je moc dobře, že byly rozhlasově zaznamenány alespoň fragmenty z nedozírného kulturního bohatství této doby. Chtělo by to pokračovat.

Každý si nese své břímě

Vynikající dokumentární pásmo Lenky Jaklové o pokračovateli hraběte Šporka na Kuku má jedinou chybu - není to pásmo literární a vybočuje tedy tak trochu ze zadání soutěže. Rozhlasově skvělé.

Když se Praha rozjela

Ať přemýšlím, jak přemýšlím, není mi vůbec jasné, jak a proč se tahle věc Petra Sirotky dostala do kategorie Literatura v proměnách rozhlasových žánrů. Amatérský, elévský a tisíckrát obehnaný pokus o pásmo na téma historie pražské veřejné dopravy nemá nic společného se zadáním této soutěžní kategorie.

Matce

Klasické literární pásmo z korespondence Jiřího Ortena s matkou. Velmi dobře sestavené Janou Doležalovou, režijně skvěle vedení herci Vojtěch Hájek a Danie-la Kolářová (režisér Aleš Vrzák), celé skvěle skloubeno s hudbou. Pořad kandidoval na hlavní cenu.

Myslím trochu na sochy

Pásmo z textů sochařky Evy Kmentové, z textů Jindřicha Chaloupeckého a ze vzpomínek malířky Olgy Čechové a sochařčina manžela sochaře Olbrama Zoubka. Další velmi zdařilá část volného cyklu literárně-výtvarných pásem Jiřího Hůly. Skvělá Tatjana Medvecká.

Nejkrásnější čínské příběhy

Staré čínské texty v převyprávění Věnceslavy Hrdličkové. Jednoduché Stránky na dobrou noc povýšila režisérka Hana Kofránková na drobné rozhlasové perly tím, že k natáčení přizvala zpěvačku Feng Jün Song. Moc dobrý nápad, který by se dal při nějaké jiné příležitosti i zopakovat. Pořad připravila Dagmar Oravová.

O člověku, který neví, kdy se narodil

Chvályhodný pokus Vojtěcha Rakouse a Marie Blažkové ze soukromého rádia (Proglas) o rozhlasovou prezentaci literatury. Bohužel se nevyhnul snad žádné z chyb, které obvykle provázejí začátečnickou práci. Herec, patřičně režijně nevedený, přechází v jedné větě ze čtení do hraní a naopak, což vyvolává posluchačský tik. Kolegům z Proglasu bych velmi doporučoval, aby vyslali svého delegáta na Bilanci, aby nevynalézali vynalezené.

Odmíčení, které se nemůže změnit v mlčení

Další korespondence, tentokrát mezi filozofem Josefem Šafaříkem a dramatikem Josefem Topolem. Zajímavé, trochu je cítit, že jde jen o část širšího celku (Páteční večer) a takto ze souvislosti vytrženému fragmentu přece jen něco chybí. Pořad připravili Olga Jeřábková a David Drozd.

Ortel samoty

Jeden z pořadů, který se octl v nejužším výběru. Dagmar Misařová se setkala se „sekretarkou“ Petra Bezruče, skloubila reportáž s rozhovorem, doplnila unikátním záznamem básnickova hlasu a výsledek? Vynikající rozhlasový pořad, který musí zaujmout každého posluchače. Opět musím konstatovat - Dagmar Misařová umí.

Paní Jitřenka

Opět korespondence. Tentokrát mezi Ivanem Blatným a Miladou Matysovou. Doplněno básnickovými verši. Strhující a okouzlující - obsahově i formálně. Neodolatelná je zejména Vilma Cibulková, skvělý je i Lukáš Hlavica. Domnívám se však, že by pásmo, které připravila Marie Valtrová, „utáhl“ celé, a režisérka Hana Kofránková ho nemusela vystřídat Janem Vlasákem (jako starším Blatným). Právě ten přechodový šev působil poněkud dezorientujícím způsobem, Vlasák ovšem rovněž vynikající.

Pižduší (ne)pohádky Václava Havla

Záznam autorského čtení, určený pro Knihovničku Radia Praha. Záměrně jsem zvolil slovo „záznam“ (autora Viléma Faltýnka), nejde totiž o literární pořad. Tato kategorie se neobejde bez režiséra a neobejde se bez něj ani taková osobnost, jako je Václav Havel. Češi v zahraničí si ale pana exprezidenta určitě rádi poslechlí.

Poryv větru mi rozhazuje vlasy

Povídka Kateřiny Rudčenkové. Klasická ukázka jednoho problému. Regionální stanice (v tomto případě Olomouc) nemají mnoho příležitostí vytvářet literární pořady. Když se k takové práci dostanou, musí si „užít“ a tak hojně a zbytečně dramatizují (zde Michal Bureš). Musí v takovém případě využívat i méně zkušených herců, což vede k jisté rozkolísanosti. V tomto případě interpretka výborná, mužské role slabší.

Proti hlavě prašivé

Netradiční pokus Miloše Doležala o inovaci ranního nedělního Souzvuku. Místo veršů zazněly tentokrát lidové léčebné rady, čary a zaříkávání. Jako výjimka řekněme proč ne. Na můj vkus bylo toho čarování až přespříliš. Markéta Jahodová zvolila výborné interprety - Jaroslavu Obermaierovou a Josefa Somra.

Přehazovali nás lopatou

Muklovská poezie básníka Pavla Janského s využitím jeho strádáním zlomeného hlasu těsně před smrtí. Básník se uvedení pořadu nedožil. Strhující interpretace Michala Pavlaty v režii Aleše Vrzáka. Necelá čtvrt hodina velkého emočního náboje. Typický pořad (Michal Kosák, Pavel Janský a Miloš Doležal), který vyvolává lítost, že lze cenou odměnit jeden jediný pořad z tak rozsáhlé kolekce.

Skrytá tvář Friedricha Nietzscheho

Souzvuk připravený Věrou Koubovou, který představuje slavného německého filozofa nejen jako básníka, ale také jako hudebního skladatele. Přiznám se k nevzdělanosti, ale do chvíle poslechu jsem netušil, že se Nietzsche zabýval také skladatelstvím. Po poslechu jsem si ale uvědomil proč asi. Vedle jeho monumentálního díla filozofického a básnického zní ta hudba jaksí titěrně a měšťácky uměřeně. Žádné vznešené poryvy ducha. Pořad překvapivý, nikoli ohromující. Obsahem i formou.

Smaragdové lampy

Půvabná drzost. Mladá redaktorka Sabina Vrbková využila krátkého natáčení rozhovoru s básníkem Robertem Janásem při procházce nočním Brnem k tomu, aby poetu polapila nejen rozhlasově. Nechybí tomu ani vkus ani silný náboj, přičemž „za našeho mládí“ by tohle nebylo možné.

Staré věci

Ivo Šmoldas (podporován Miroslavem Buriánkem) sám představuje a recituje svou ranou poezii, tedy obor, který dávno opustil. To by mohlo dopadnout zle, nebýt Šmoldasovy sebeironie a nadhledu. Ona totiž ta jeho poezie není po formální stránce vůbec špatná a autora jen ctí, že jí zanechal ve chvíli, kdy ucítil, že nepřináší nic nového. Jsou stovky, ba tisíce podobných, kteří si to neuvědomují a zoufale svou „tvorbou“ bombardují redakce. Kdyby si nesmyslnost svého počínání uvědomili při poslechu tohoto pořadu, byla by to jeho nehynoucí zásluha.

Troglodytka ze Saara

Buriánkovo smyslné hledačství se nám přesunulo částečně z Plzně až do Olomouce, což je dobře. Svým neopakovatelným způsobem přivádí málo zkušené herce k mikrofonu a dosahuje tak často netušených výkonů. Jeho dnes už pozapomenutý spisovatel Ferdinand von Saar má najednou dostatek šťavnatosti i pro současného posluchače.

Vánoční poleno

Mirolavem Stuchlem dramatinovaný vánoční příběh Anatola France do této kategorie patří jen tak například, jde spíše o rozhlasovou hru. Ale takové bylo i dávne nastudování s Františkem Smolíkem. V současnosti obsadila Hana Kofránková roli S. Bonnarda Stanislavem Zindulkou a věděla, co dělá. Je skvělý a užijeme si s ním jistě i mnohé další Vánoce.

Vyrovnaný mladý muž před zrcadlem

Povídka dánského spisovatele Petera Hoega citlivě pro rozhlas připravená Ilonou Janskou. Zkušený režisér Pavel Krejčí se nedopustil shora uvedeného olomouckého omylu, nedramatizoval a pod jeho vedením dosáhl jeden herec (Pavel Novotný) takové barevnosti, jaké by dramatinace rozhodně nebyla schopna. Velmi zdařilé. Povídka, která měla premiéru na Praze by se měla určitě reprizovat i na Vltavě.

Zapadlo slunce za dnem, který nebyl

Několik částí z rozsáhlého cyklu o zapomenutých, opomíjených a opovrhovaných básnících, které z knižního tvaru převedl do rozhlasového Ivan Wernisch. Zá-

služný rozhlasový počin, který v některých případech nevyzněl zcela adekvátně. Arnošt Goldflam i Radim Vašinka jsou jistě svérázní interpreti, právě pro tu svéráznost se však nehodí na všechno. Mezi těmi opomíjenými byl také každý jiný.

Život a názory nečekaného Pazdery

Pořady tohoto typu považuji za velmi důležité. Jsou často jedinou možností, kterou má posluchač, aby se seznámil s prací i myšlenkami současných autorů. Pořad, představující Petra Pazdery Payna, má všechny přednosti a jednu nemilou chybu. Autorka pořadu Karolína Jirkalová v rozhovoru literárnímu autorovi tyká. Vzájemně tykání si v rozhlasovém rozhovoru mohou dovolit jen zcela rovnocenní partneři, jinak taková důvěrnost zní nepřijemně.

To je tedy v maximální stručnosti zpráva o tom, co jsem slyšel. Když si člověk uvědomí, že jde jen o zlomeček toho, co literární redaktori za dané období vyprodukovali, trochu se z toho motá hlava. Motá se ale příjemně.

JUDr. Jiří Mejstřík

Nad letošní PBR - kategorie Lidská komedie

Na požádání redakce, pouštím se do nesnadného a nevděčného(!) úkolu, totiž zhodnotit letošní ročník PBR v kategorii **Lidská komedie**. Nesnadný proto, že se opravdu jen velmi obtížně hledají srovnávací kriteria a nevděčný proto, že se budu muset chtít nechtě vyjádřit i k některým nedostatkům. Ale pokud bych si toto právo neosoboval, nemělo by smysl s touto prací vůbec začínat.

Soutěže se v dané kategorii zúčastnilo 10 studií Českého rozhlasu a stanice Proglas. Svých 37 prací odevzdalo do rukou poroty celkem 23 tvůrců. O tom, jak nesnadné bylo rozhodování, svědčí například skutečnost, že do druhého kola, v němž každý z porotců měl právo navrhnout pět, podle jeho názoru nejlepších soutěžních snímků, se sešlo 16 titulů a z nichž jen 6 získalo více než jeden hlas, avšak v žádném případě více než dva hlasy.

Budiž poctivě řečeno, že všichni členové poroty (Marie Formáčková, Josef Maršík, Petr Chlupatý, Vlastimil Ježek a Jiří Mejstřík) byli pečlivě připraveni a v soutěžních příspěvcích velmi dobře orientovaní. Výhodou bylo i to, že většina členů poroty má s rozhlasovou tvorbou osobní zkušenosti. I proto byla diskuse velmi intenzivní a zasvěcená.

Určitý problém byl od samého počátku ve vyjasnění pojmu „lidská komedie“, který stál v záhlaví naší kategorie. Zatímco část poroty akcentovala pojem „komedie“, jiná její část vnímala „lidskou komedii“ v kontextu románové prvotiny Williama Saroyana nebo jako parafrazi slavné Božské komedie Dante Alighieriho.

Při rozboru témat jednotlivých prací zjistíme, že většina autorů pochopila zadání veskrze vážně, neboť většina témat se dotýkala osobních lidských tragedií, života s vlastním postižením nebo života s postiženým členem rodiny, života lidí na okraji společnosti, lidí žijících ve věznicích a podobně. Je ovšem pravda, že téměř

všechny tyto práce nebo alespoň jejich větší část, mají více či méně optimistické nebo alespoň relativně pozitivní vyústění.

Z hlediska formy převažují rozhovory, ať už jako dialog redaktora s respondentem nebo jako monolog jednoho či druhého. Velmi málo je používána reportážní forma. Ta se vyskytla v nejjednodušší formě jen v obou příspěvcích Petra Sirotky (Bez střechy nad hlavou a Osudové setkání) a to také spolu s volbou tématu a kvalitním zpracováním rozhodlo o vítězi soutěže.

Při úvahách o kvalitě a zaměření jednotlivých pořadů však nesmíme opomenout jednu nesmírně podstatnou věc, a to dvakrát podtržený význam dotovaných nebo chcete-li veřejnoprávních médií - a myslím, že pro rozhlas to v současné době exploze informačních technologií platí ještě mnohem více než pro televizi.

Nelze si totiž představit, že by privátní média mohla vyrábět a dávat prostor ve vysílání podobným tématům, nemluvě o kvalitě zpracování. Všechny příspěvky totiž byly zpracovány profesionálně, se smyslem pro stavbu příběhu a zpravidla také s určitým vyústěním. Autoři některých soutěžních snímků dobře pracovali s hudbou (Česko-německo-české žití Katrin Slívy nebo Betlémské setkání-pohlednice z vánoční Prahy z Radia Proglas). Ve většině případů je také třeba pochválit výběr respondentů (Dary faráře Škacha, Filda, Památník Lety, Směje se někdy Bůh? či Všichni naši rodáci se skvělým Antonínem Huvarem). V některých případech však moderátor či autor hraje příliš dominantní roli (Trechus Zierisi 2007 nebo Jeden den s pečovatelem Janem Kubíšem). To ovšem může být způsobeno i ne vždy snadnou komunikací s některými jinak zajímavými respondenty. V některých případech autoři pracovali se známými osobnostmi, což ale ne vždy musí nutně vést k úspěchu, protože někteří z nich už jsou notoricky známí a posluchači vždy čekají něco objevného a nového

(Všichni naši rodáci - Antonín Přidal či Zdeněk Mácal ve světě a doma).

Několik pořadů se věnovalo problematice, která je u nás relativně nová, ale o to naléhavější, totiž otázka přistěhovačů, jejich zařazení do společnosti a reakce většinové populace na jiná etnika či národnosti (Příběh ruských uprchlíků). V té souvislosti bych uvítal také pořady zabývající se problematikou vietnamské komunity u nás.

V některých případech jsem postrádal větší trpělivost při zpracovávání díla, a to jak z hlediska technické kvality, tak z hlediska střihu. V několika případech jsem zaznamenal necitlivě „naraženou“ hudbu na slovo, kolísání hlasitosti či malou srozumitelnost mluveného slova

(Česká justice-reportáž z věznice pro ženy). Jindy se autor omezil na standardní rozhovor, který vlastně ničím nepřekvapil (Jeden den s Vilmou Cibulkovou). Rozhodně bych také uvítal o něco víc humoru neboť i ten se v životě vyskytuje a vyvažuje chvíle smutné a tragické.

Na závěr mi dovoluňte několik poznámek. Příležitost seznámit se průřezově se soudobou rozhlasovou tvorbou na poli publicistiky a dokumentaristiky byla pro mne jedinečná a velmi si této možnosti považuji. Spolu s ostatními porotci jsme se shodli, že by určité stálo za úvahu při dalších ročnících PBR využít této jedinečné příležitosti k otevřené diskusi s autory nad jejich pracemi. Všem ale, autorům i organizátorům, patří bezpochyby vřelý dík a vysoké uznání jejich práce.

Mgr. Andrea Hanáčková

Autorský subjekt v rozhlasovém feature čili O čem ten chlápek vlastně mluví?

/Příspěvek do diskuse o postavě autora v rozhlasovém díle/

A znovu se mi v hlavě odvíjí film. Já jsem v něm v tomhle pokoji na všech čtyřech, není mi ještě ani rok. Na koberci leží figurky, vystřihovánky s hákovým křížem. Matka čte dopis. „Jak je to asi pěkné,“ píše můj otec z Ruska, „když ten mrňous už zvedá ručičku k německému pozdravu!“. Střih. O tři dny později. Vážená paní Kopecká, je mi zatěžko sdělit Vám... zasažen do hlavy... smrtí hrdiny... baterie ztrácí ve Vašem choti... Střih. Stěhují se k nám cizí lidé. Česká rodina se třemi dětmi. Smíme bydlet už jen v téhle jediné místnosti. Matka, prarodiče a já. V téhle místnosti. Tady jsme trávili poslední rok v Šumperku.

Nečtete storyboard budoucího filmu, ale úryvek ze špičkového rozhlasového feature. Jeho autor **Helmut Kopetzky** (roč. 1940), reportér, režisér a producent, se narodil v Šumperku a byl odsud s tisíci jiných Němců ve svých pěti letech vyhnán. Vzpomínky na ošumělé nádraží plné kufrů a ranců s peřinami, dědečkův obchod s kožešinami, unavenou maminku a bílé pásy s písmenem N na rukávech lidí nacpaných ve vlaku - ty všechny soukromé „černobílé filmy“ ožily v historických chvílích vášnivých debat o česko-německém vyrovnání, o narovnání vztahů mezi bývalými sousedy, jež sebe navzájem nesmiřitelně poškodili, nemohou si ujasnit, kdo koho víc a nedaří se jim odpustit si navzájem. Kopetzky vstoupil do léto debaty rasantně, konkrétně, zcela otevřeně, s jasným postojem a dobře artikulovaným výsledkem svého nároku: Nechce nic z movitého ani nemovitého majetku po prarodičích a rodičích. Rád by však viděl, jak se s dědictvím zachází. Po 46 letech znovu přijíždí do rodného Šumperku.

1. Když se pojem feature objevil ve slovníku rozhlasových tvůrců poprvé, hovořilo se o něm jako o „složném programu, v němž se používá hudby a mluveného slova k vyvolání nálady nebo předvádění ideje“ (BBC Year Book, 1929). Nepříliš přesné, nijak zvlášť výstižné, poměrně nezvukomalebne a do češtiny nepřeložitelné slovo „feature“^{1/} se ujalo a zůstalo pro všechny evropské rozhlasové platným žánrovým označením pro pořady, které mají publicistické téma, ale k jeho zpracování používají umělecké prvky. V českém prostředí osciluje tento

žánr mezi dokumentem a literárním pásmem. Je zářející, že otázka autorského subjektu vždy stála spíše stranou zájmu rozhlasových tvůrců i teoretiků rozhlasové tvorby. Feature bývá obvykle označován jako nejsložitější rozhlasový žánr, náročný na rešerši a analýzu výchozího materiálu, dbalý na faktografickou přesnost a zároveň citlivý na přesně vyvážené použití hudby, zvuků, ruchů a průvodního slova, kompozičně uspořádaných do originálního zvukového tvaru na pomezí rozhlasové hry a dokumentu. Kdo jiný než výrazná, všestranná, originální, řemeslně zručná a osobnostně vyhraněná tvůrčí individualita by měla takový žánr zvládnout? Proces úvah o autorském subjektu ve feature jde ruku v ruce s postupným vývojem žánru jako takového. Výrazné postavy poválečné tzv. „hamburské školy“ (E. Schnabel, A. Andersch, A. Eggebrecht, P. von Zahn) vycházely z potřeb především psaného feature, který je u nás i v německy mluvících zemích označován v této fázi vývoje téměř výhradně jako „pásmo“ (termíny Hörfolge, Hörbild). **Axel Eggebrecht** tedy sice požaduje znalost tématu a kladný vztah autora k zobrazované látce, dokonce soudí, že „žádná jiná rozhlasová práce nevyžaduje tolik spjatosti s předmětem, tolik zápalu pro věc jako rozhlasové pásma“^{2/}, zároveň ale nastoluje požadavek podřídit projev aktivního autorského názoru výchovným a vzdělávacím úkolům rozhlasu. Velmi podobně se k problematice staví i česká rozhlasová teorie o dvacet let později. Pomineme-li zhůvěřilosti požadavků komunistického rozhlasu na absolutní odevzdání individua ve prospěch ideologie v padesátých letech, objeví se v polovině let šedesátých výrazná generace rozhlasových tvůrců (Z. Svěrák, I. Fischer, Š. Klouček, A. Přidal, M. Čepelka, I. Vyskočil, L. Vaculík), schopných zásadně proměnit žánr rozhlasového pásma a výrazně ho přiblížit žánru feature, jak se v té době už objevoval v Německu. Jakkoli radikálně zasáhli tito autoři do strnulé podoby rozhlasového pásma, usazeného dosud ve schématu primitivního střídání hlasů, a dokázali vystavět složité zvukové kompozice, využívající personifikaci, metaforu, nadsázku, humor, mystifikaci s maximálním smyslem pro fabuli a polymorfnost, přece se vše ještě odehrávalo pod tlakem ideologických požadavků na